

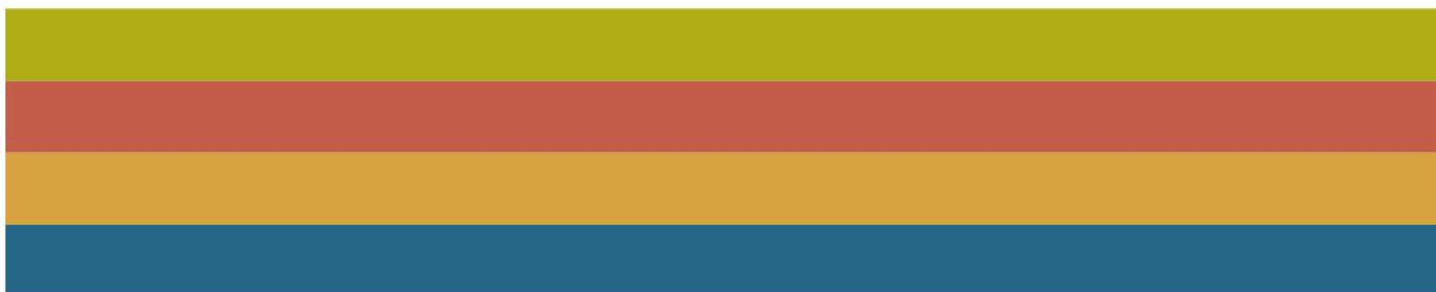

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Lob van Gennepe

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

2 november 2021 / projectnummer: 3447

1 Advies over het MER in het kort

Een consortium van acht overheden¹, namens wie het Waterschap Limburg optreedt als trekker, wil de hoogwaterbescherming en de waterbergende functie in de Lob van Gennep verbeteren. Ook willen ze de ruimtelijke kwaliteit van het gebied versterken. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER)² opgesteld. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft als bevoegd gezag de Commissie gevraagd te adviseren over het MER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het rapport.

Wat blijkt uit het MER?

In het MER zijn drie alternatieven onderzocht die verschillen in de mate van hoogwaterveiligheid en bereikte waterstandsverlaging. Het blijkt dat alle drie een positief effect hebben op de hoogwaterveiligheid, de waterbergende capaciteit en de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Er zijn negatieve effecten te verwachten voor de aanwezige natuur, op de landschappelijke kwaliteit en op de cultuurhistorische en archeologische waarden in het gebied. Ook hebben de alternatieven impact op de woon- en leefomgeving van omwonenden, zijn er tijdelijke effecten op de verkeersdoorstroming in de aanlegfase en vermindert het zicht over de dijk.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER is goed leesbaar, uitgebreid en heeft veel verschillende aspecten op een goede manier onderzocht. Desondanks **signaleert de Commissie bij de toetsing van het MER een aantal tekortkomingen**. Zij acht deze informatie essentieel voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming over de gebiedstransformatie. Het gaat om het volgende:

- Onderzoek de effecten van en onderbouw de keuze voor het dijkontwerp bij het alternatief 'reguliere dijken'.
- Bepaal de grondbalans voor de drie alternatieven en onderzoek de effecten van het benodigde grondverzet.
- Onderbouw en concretiseer hoe het project bijdraagt aan het doel 'versterken van de ruimtelijke kwaliteit', door:
  - De referentiesituatie aan te vullen met de autonome ontwikkelingen die impact hebben op de landschappelijke kwaliteit van het gebied.
  - De maatregelen voor mitigatie, compensatie en gebiedsverbetering en de samenhang daarvan in beeld te brengen.
- Herzien de ecologische beoordeling van de stikstofeffecten op Natura 2000-gebieden.

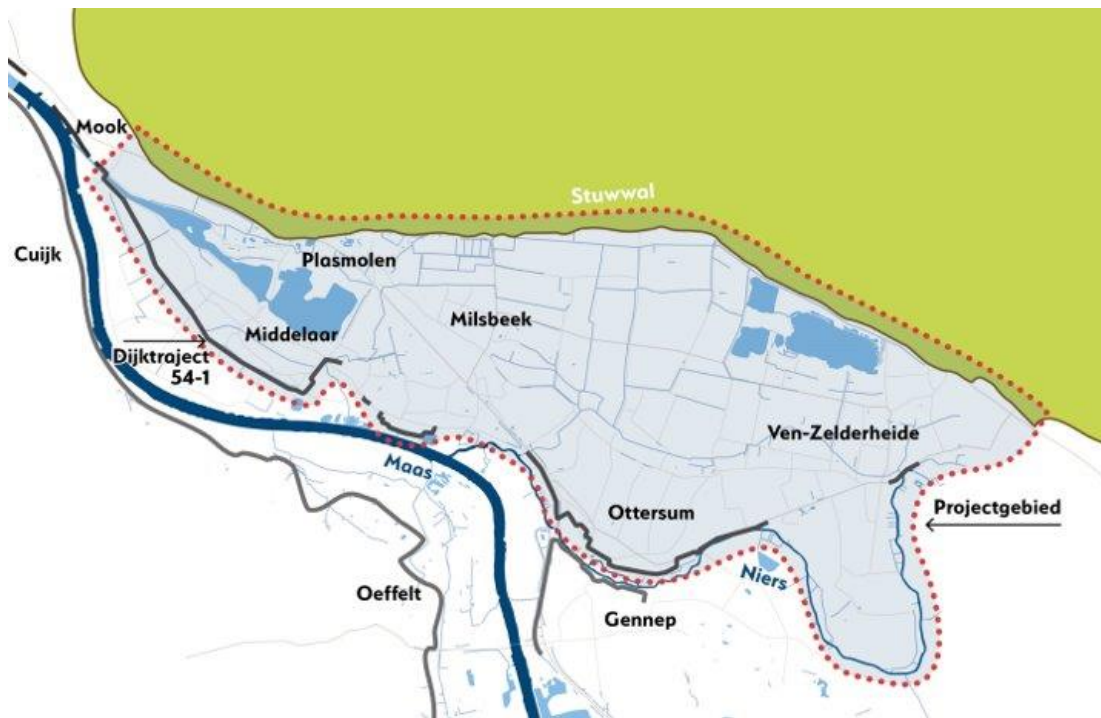
De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over het project Lob van Gennep.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

---

¹ Dit zijn het Rijk, de provincies Limburg, Noord-Brabant en Gelderland, de waterschappen Limburg en Aa en Maas en de gemeenten Gennep en Mook en Middelaar.

² Milieueffectrapport Ontwerp-voorkeursbeslissing Lob van Gennep, juni 2021.

Figuur 1. Plangebied Lob van Gennep. Bron: Notitie Reikwijdte en Detailniveau, 29-1-2020.

Achtergrond

Op 23 april 2019 heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) de beslissing genomen te starten met de verkenning van de ontwikkeling van de Lob van Gennep. Dit is een gezamenlijk project van het Rijk, provincies Limburg, Noord-Brabant en Gelderland, gemeenten Gennep en Mook en Middelaar en de waterschappen Limburg en Aa en Maas. Het Waterschap Limburg treedt op als trekker van de verkenning. De plan-m.e.r.-procedure wordt nu doorlopen voor het nemen van een voorkeursbeslissing. Dit is onderdeel van de verkenningsfase van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). De voorkeursbeslissing leidt tot een voorkeursalternatief (VKA), dat vervolgens verder uitgewerkt wordt in de planuitwerkingsfase. Dan volgt een project-m.e.r.-procedure, waarin gedetailleerder naar de effecten van het VKA wordt gekeken. Hierna wordt het projectbesluit opgesteld en goedgekeurd.

Rol van de Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie is bij wet ingesteld, onafhankelijk en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag -in dit geval de minister van I&W- besluit over het plan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer 3447 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door de minister.

In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Hoogwaterveiligheid

Uit het MER blijkt dat bij extreme waterstanden het water over de dijken het gebied instroomt. Dit geldt voor alle drie de alternatieven. Bij het alternatief 'verbindende dijken met drempels' en het alternatief 'verbindende dijken met instroomvoorziening' gebeurt dit gecontroleerd. Bij het alternatief 'reguliere dijken' is daarentegen over de volledige dijk lengte sprake van een instroom. Hierdoor kan de dijk plaatselijk bezwijken. Dit kan worden voorkomen door de dijk robuust te ontwerpen. Het MER geeft niet aan welke maatregelen worden ingezet om tot een robuust ontwerp te komen en de mogelijke effecten ervan zijn niet onderzocht.

De Commissie adviseert om voorafgaand aan de besluitvorming, in een aanvulling op het MER, de keuze voor het dijkontwerp bij alternatief 'reguliere dijken' nader toe te lichten. Onderzoek ook de mogelijke gevolgen voor de omgeving.

2.2 Bodem en water

Grondbalans ontbreekt in het MER

Volgens het beoordelingskader (tabel 7 in het MER) worden de bodemkwaliteit en de grondbalans in het MER beoordeeld. Voor het aspect grondbalans wordt gekeken naar de aan- en afvoer van grond en het benutten van gebiedseigen grond. Maar hier is in het MER niets over terug te vinden. Ook gaat het MER niet in op tijdelijke opslagplaatsen voor grond³. Het valt de Commissie op dat, in tegenstelling tot het hoofdrapport, in de Passende beoordeling bij het onderdeel stikstofberekeningen wél wordt benoemd dat er voor het grondverzet materieel nodig is en er tijdelijke gronddepots komen.

De Commissie adviseert om voorafgaand aan de besluitvorming, in een aanvulling op het MER, de grondbalans alsnog kwantitatief te onderzoeken. Onderzoek en beoordeel ook de effecten van het benodigde grondverzet, de hierbij horende verkeersbewegingen en de hinder die kan ontstaan voor de omgeving.

³ In haar eerdere advies (zie voetnoot 2) vroeg de Commissie aandacht voor: "De kwaliteit van de te vergraven grond, de mogelijke effecten van het verwijderen ervan, en de eventueel noodzakelijke tijdelijke depots."

Mogelijke effecten door verplaatsen (terugleggen) van de dijk

Op een aantal plaatsen, bijvoorbeeld bij de steenfabriek, wordt de dijk verplaatst. Dit resulteert bij hoogwater mogelijk in andere stroomsnelheden en in een andere kwelsituaties. In het MER wordt echter gesteld dat:

- Er geen ingrepen in het rivierbed worden gedaan en er geen invloed op de stroomsnelheden is (bij de beoordeling van het aspect 'aanzanding en erosie', tabel 31).
- Er geen effecten verwacht worden op het grondwaterpeil en de uittreding van kwel in het gebied (bij de beoordeling van het aspect 'grondwater en kwel', tabel 39).

De Commissie beveelt aan om in de volgende fase de optredende effecten en eventueel noodzakelijke mitigerende maatregelen voor deze twee aspecten nader uit te werken.

2.3 Landschap en cultuurhistorie

Betrek autonome ontwikkelingen bij landschap en erfgoed

Het bijzondere karakter van het gebied met de grote landschappelijke kwaliteiten en archeologische waarden is met veel detail en gebiedskennis in beeld gebracht. De autonome ontwikkelingen die het MER heeft beschreven zijn niet vertaald naar autonome ontwikkelingen in het landschap. Hierbij valt te denken aan projecten of besluiten uit het landschapsbeleidsplan, het realiseren van het natuurnetwerk, het saneren van de steenfabriek (onverlet de toekomstige functie) en betonfabriek en mogelijke ontgrondingen. Door het ontbreken van autonome ontwikkelingen kan een vertekend beeld ontstaan van het rendement van de maatregelen die voortkomen uit het doel 'versterken van ruimtelijke kwaliteit'.

De Commissie adviseert om in aanvulling op het MER, voorafgaand aan de besluitvorming, de referentiesituatie aan te vullen met de autonome ontwikkelingen die impact hebben op de landschappelijke kwaliteit van het gebied. Bepaal vervolgens de effecten van het voornemen ten opzichte van de aangevulde referentiesituatie.

Bied inzicht in samenhang van maatregelen voor mitigatie en ruimtelijke kwaliteit

Ten behoeve van het besluit over de dijkversterking dienen in het MER alle milieueffecten en mogelijke mitigerende maatregelen in beeld te zijn. Nu is er sprake van enerzijds summier uitgewerkte mitigatie en anderzijds veel maatregelen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. De maatregelen voor ruimtelijke kwaliteit zijn geheel losgekoppeld van mogelijke maatregelen voor mitigatie. Het MER velt een positief oordeel over de maatregelen voor ruimtelijke kwaliteit, maar deze zijn nergens vastgelegd en beschreven. Als er al ergens maatregelen genoemd zijn, dan zijn het vooral nog ideeën.

De Commissie constateert een gebrek aan samenhang tussen mitigatie van landschappelijke en cultuurhistorische effecten en maatregelen voor ruimtelijke kwaliteit. Dit maakt het, in combinatie met het ontbreken van autonome ontwikkelingen, onmogelijk om goed te beoordelen of de landschappelijke en cultuurhistorische waarden toe- of afnemen.

De Commissie adviseert om in aanvulling op het MER, voorafgaand aan de besluitvorming, systematisch alle denkbare maatregelen voor mitigatie, compensatie en gebiedsverbetering in beeld te brengen en daar samenhang in aan te brengen. Onderbouw hiermee de gemaakte keuzes en betrek hierbij ook het advies van het “expertteam ruimtelijke kwaliteit” over het creëren van draagvlak en samenhang door middel van een erfgoedstrategie⁴.

Behoud van archeologische waarden

Voor archeologie is een goed achtergronddocument opgesteld. Het MER geeft echter geen verdere beschouwing over het in de grond bewaren van archeologische waarden (‘in situ’). Dit is mogelijk van doorslaggevend belang bij de variantkeuze of bij het aanpassen van de voorkeursvariant naar een definitief ontwerp. De Commissie beveelt daarom aan om duidelijk te maken welke maatregelen wel en niet kunnen samengaan met behoud in situ. En geef aan welke kansen ontstaan voor het beleefbaar maken van de rijke geschiedenis van het gebied.

2.4 Natuur

De dijkversterking en de benodigde landschappelijke ingrepen zullen effect hebben op de aanwezige natuurwaarden in en om de Lob van Genneep.

Effecten van stikstof op Natura 2000-gebieden

De Passende beoordeling (bijlage van het MER) beschrijft effecten op Natura 2000-gebieden. Het gaat onder andere in op de effecten van stikstofuitstoot. De Commissie ziet de meerwaarde van het uitvoeren van het stikstof-onderzoek in deze verkenningsfase⁵. Er blijken immers relatief grote verschillen aanwezig. Die informatie is zo input voor de voorkeursbeslissing en biedt bovendien de kans de negatieve natuureffecten weg te nemen in het voorkeursalternatief. De uitgevoerde stikstofberekeningen bieden hiervoor een goede basis.

Maar de Commissie vindt de beoordeling van deze stikstofeffecten vervolgens niet goed. Er wordt een aantal argumenten aangehaald die niet valide zijn. Zo wordt gesteld dat er in Nederland altijd ongeveer evenveel graafmachines actief zijn, dat natuurbeheer stikstof-effecten wegneemt en dat de atmosferische omstandigheden fluctueren. De Commissie benadrukt dat er in het studiegebied door stikstof overbelaste natuurgebieden liggen. Het toevoegen van extra stikstof aan deze gebieden, hoe klein deze hoeveelheden ook zijn, kan de effecten op de natuur verergeren. Daarnaast geldt voor de laatste twee genoemde argumenten dat deze al in de berekening van de kritische depositiewaarden verwerkt zijn.

De algemene conclusie dat significant negatieve effecten niet uit te sluiten zijn wordt onderschreven door de Commissie. Er ligt een opgave om maatregelen te ontwikkelen die de stikstofschaade aan Europese natuur voorkomen of wegnemen. Denk hierbij ook aan extern salderen door bestaande stikstofbronnen uit het gebied weg te nemen of aan de natuurbank die de rijksoverheid ontwikkelt⁶. Werk echter allereerst de vele kansen en opgaven voor versnelling en versterking van natuur en het natuurnetwerk, zoals benoemd in de ontwerp voorkeursbeslissing, verder uit. Mogelijk kan hiermee al veel mestaanwending en de daarmee

⁴ Zie: https://www.lobvangenneep.nl/download/462/Downloads/Advies_expertteam_ruimtelijke_kwaliteit_mei_2021.pdf

⁵ Veel hoogwaterbeschermingsprojecten schuiven de beoordeling van de stikstofeffecten door naar de planuitwerkingsfase.

⁶ Voor meer info zie: <https://www.aanpakstikstof.nl/themas/natuurherstel/maatregelen/>

gepaard gaande stikstofuitstoot worden weggenomen. Tegelijkertijd draagt dit bij aan de derde projectdoelstelling: het versterkt de ruimtelijke kwaliteit in het plangebied.

De Commissie adviseert om voorafgaand aan de besluitvorming en in aanvulling op het MER de ecologische beoordeling van de stikstofeffecten te herzien. Betrek bij de uitwerking van het voornemen bovenstaande suggesties voor mitigatie en compensatie en draag hiermee tegelijkertijd bij aan de doelstelling voor verbetering van ruimtelijke kwaliteit.

Overigens is op 1 juli 2021 artikel 2.9a van de Wet natuurbescherming in werking getreden en tegelijk artikel 2.5 Besluit natuurbescherming. Hierin wordt bepaald dat stikstofeffecten uit de bouwfase niet betrokken hoeven te worden bij het besluit over een natuurvergunning. Deze wetswijziging heeft geen betrekking op de inhoud van het MER. De milieueffecten en mogelijke maatregelen van projecten dienen in het MER in beeld te zijn. Dit geldt voor zowel de aanleg- als de gebruiksfase.

Natuurnetwerk Nederland

Het blijkt dat voor alle deelgebieden opgaven en kansen voor compensatie vooruitgeschoven worden naar de volgende fase. De Commissie constateert dat hierdoor de mogelijke natuurmaatregelen geen rol spelen bij de voorkeursbeslissing. Hierdoor ontbreekt het inzicht in de vraag of en hoe de geconstateerde negatieve effecten worden omgebogen en de derde projectdoelstelling 'versterken van ruimtelijke kwaliteit' extra inhoud krijgt.

In §12.7 van het MER wordt gesteld dat mitigerende maatregelen voor landschap niet wettelijk verplicht zijn. De Commissie wijst erop dat de beleidsregel mitigatie en compensatie van de provinciale verordening over compensatie en mitigatie in bronsgroene (en zilvergroene en goudgroene) landschappen gaat. Het landschap in het NNN is beleidsmatig vastgelegd in de zogenaamde 'Wezenlijke Kenmerken en Waarden Tabel' en mag niet aangetast worden zonder een kader van mitigatie of compensatie.

In aanvulling op het advies in §2.3, beveelt de Commissie aan om de kansen voor natuurherstel, zowel op land als water, explicieter in beeld te brengen. Geef een duidelijk beeld van het lopende natuurherstelproject voor de realisering van het NNN in 2027. Dit is een autonome ontwikkeling van het MER. De natuurmaatregelen die volgen uit de dijkversterking van de Lob van Gennep moeten hieraan complementair zijn.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dr. Roeland During

ir. Casper van der Giessen

drs. Allard van Leerdam

ir. Rob Speets

Wouter Berendsen MSc. (secretaris)

Marja van der Tas (voorzitter)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Het MER wordt opgesteld voor het nemen van de voorkeursbeslissing.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de aanleg of wijziging van een primaire waterkering. Daarom wordt een Plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

Initiatiefnemer besluit

Het Rijk, provincies Limburg, Noord-Brabant en Gelderland, gemeenten Gennep en Mook en Middelaar en de waterschappen Limburg en Aa en Maas.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3447](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

